

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНІКА”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри правоохоронної діяльності
Е. І. Низенком

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності
(протокол № 1 від 01.09.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Низенко Е. І. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Спеціальна техніка” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 44 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст самостійної роботи студентів, методичні вказівки до написання самостійної роботи, питання для самоконтролю, практичні і тестові завдання, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи студентів з дисципліни “Спеціальна техніка” полягає у засвоєнні в повному обсязі навчальної програми і формуванні самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні застосовувати організаційно-технічні методи захисту від злочинних посягань у сфері безпеки організацій та установ.

Завдання самостійної роботи студентів з дисципліни “Спеціальна техніка” – здобуття, засвоєння, закріплення та систематизація відповідних знань з комплексного використання сучасних типових інтегровальних систем для охорони території об'єкта, засобів відеоспостереження, сигналізації, радіозв'язку, фотографування, провідного телефонного зв'язку, спеціальних засобів самооборони; вивчення організаційних заходів щодо впровадження технічних систем відеоспостереження з комп'ютерним зором для візуального контролю тієї чи іншої дії, охорони підприємства.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни “Спеціальна техніка” визначається навчальною програмою цієї дисципліни, а також цими методичними матеріалами.

До основних форм самостійної роботи студентів з дисципліни “Спеціальна техніка” належать такі:

- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;
- підготовка до практичних занять;
- пошук та огляд літературних джерел за даною проблематикою;
- написання реферату за цією проблематикою;
- аналітичний розгляд публікації;
- підготовка контрольної роботи;
- оформлення схем.

Студенти перевіряють рівень засвоєння знань самостійно, відповідаючи на питання для самоконтролю.

Важливим засобом засвоєння знань є реферати. У вступі визначається мета дослідження, з максимально можливою точністю вста-

новлюються рамки теми, що підлягає розгляду, визначаються методи її дослідження. Він служить перехідним містком до основного дослідження. В ньому повинно бути відображено практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині роботи має йтися насамперед про зміст досліджуваної проблеми. Необхідно дати чітке обґрунтування того, чому саме такому рішенню потрібно віддати перевагу.

Робота повинна завершуватися висновками.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, відповідні нормативно-правові акти.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів:

- оцінка “відмінно” — студент повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідної теми і може аргументовано її доводити;
- оцінка “добре” — загалом рівень знань студентів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами;
- оцінка “задовільно” — студент розкрив питання, винесені на самостійне опрацювання, в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і не самостійно;
- оцінка “незадовільно” — студент не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, студент не розуміє суті питання, не може зробити висновки.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНІКА”

№ пор.	Назва змістового модуля та теми
1	2
<p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>6</p>	<p>Змістовий модуль I. Загальні положення спеціальної техніки і спеціальних засобів самооборони та фізико-технічні основи роботи спеціальних приладів</p> <p>Загальні положення спеціальної техніки</p> <p>Судово-оперативна фотографія та відеозапис під час здійснення оперативно-розшукових заходів</p> <p>Пошукові прилади та пристрої</p> <p>Місце і роль даних, одержаних у результаті застосування спеціальних технічних засобів у процесі доказування в кримінальному судочинстві</p> <p>Спеціальні засоби самооборони</p> <p>Спеціальна охоронна техніка</p>
<p>7</p> <p>8</p> <p>9</p>	<p>Змістовий модуль II. Засоби забезпечення управління діями співробітників органів внутрішніх справ при виконанні службово-бойових завдань у різних умовах оперативної обстановки</p> <p>Призначення, види провідного телефонного зв'язку й порядок застосування відповідних засобів, які використовують органи внутрішніх справ в охороні громадського порядку</p> <p>Види і принципи радіозв'язку, який застосовується при виконанні оперативно-службових завдань спеціальними правоохоронними органами</p> <p>Організація застосування спецтехніки і спецзасобів самооборони у процесі діяльності спецслужб у порядку виконання правоохоронної функції</p>

1	2
	Змістовий модуль III. Спеціальні прилади і пристрої, які застосовують у західних країнах у практиці неправомірного знімання потрібної інформації, використовуючи канали її витоку. Звукопідсилюючі прилади
10	Характеристика засобів і методів збирання конфіденційної інформації, які застосовуються у західних країнах при економічному та промисловому шпигунстві
11	Звукопідсилююча апаратура та правила її застосування
Разом годин: 81	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНІКА”

Змістовий модуль I. Загальні положення спеціальної техніки і спеціальних засобів самооборони та фізико-технічні основи роботи спеціальних приладів

Тема 1. Загальні положення спеціальної техніки

Питання для самоконтролю

1. Складові системи спеціальної техніки, яка використовується у тому або іншому напрямі діяльності правоохоронних органів.
2. Завдання спеціальної техніки, яку застосовують для забезпечення безпеки підприємницької діяльності.
3. Що означають терміни “спеціальна техніка” і “спеціальні засоби”?
4. Процесуальне оформлення використання спеціальних технічних засобів в оперативно-службовій діяльності правоохоронних органів і попередженні злочинів силами служб безпеки компаній та підприємств.
5. Правові засади використання спеціальної апаратури під час здійснення оперативно-розшукових заходів, а також пошукових приладів, засобів магнітного звукозапису та технічних засобів,

які забезпечують управлінську діяльність органів внутрішніх справ.

6. Завдання, які вирішуються працівниками служб безпеки підприємства за допомогою застосування спеціальної техніки.
7. Критерії присутності та використання технічних засобів і методів працівниками служб недержавної системи безпеки підприємства.
8. Класифікація засобів і методів спеціальної техніки, які використовуються працівниками служб безпеки підприємств для створення умов, що перешкоджають скоєнню злочину і для фіксації фактів протиправної поведінки громадян відносно персоналу, фірми, постачальників, клієнтів, а також злочинних посягань на майно та ін.
9. Загальні та спеціальні завдання курсу “Спеціальна техніка”.

Практичні завдання

Завдання 1

1. Сформууйте власну модель поняття “спеціальна техніка”.
2. Зазначте обставини, які дають змогу відносити технічні засоби, що використовуються співробітниками органів дізнання в оперативно-розшуковій діяльності, до оперативної техніки.
3. Охарактеризуйте основні форми застосування оперативної техніки, за допомогою якої виявляють джерела інформації, здійснюють їх документування і фіксацію.
4. Ваші думки, погляди щодо віднесення за цільовим призначенням оперативної техніки до засобів польової криміналістики.
5. Визначте, чому оперативна техніка застосовується в основному до порушення кримінальної справи, під час оперативно-розшукової діяльності.
6. Окресліть основну відмінність криміналістичної техніки від оперативної в процесуальному і методичному аспектах.

Завдання 2

1. Підготуйте реферат на тему “Поняття, завдання та джерела спеціальної техніки”.
2. Підготуйте реферат на тему “Класифікація засобів і методів спеціальної техніки”.
3. Підготуйте реферат на тему “Спеціальні засоби”.

Тестові завдання

1. Комплекти оперативної техніки, які застосовують органи дізнання та оперативні працівники, складаються з таких портативних пошукових наборів і приладів:
  - а) металошукач “МО-Імпульс”;
  - б) прилад “БМ” (“тришукач”) для визначення місць незаконного поховання біомаси;
  - в) магнітний піднімач “Спрут”;
  - г) магнітний піднімач “МП-1”;
  - д) “Арка” — металодетектор контролю доступу людей на спеціальний об’єкт (аеропорт, кордон, підприємство);
  - е) прилад “Дискавері” (США) для пошуку кольорових металів;
  - є) оглядовий пристрій “Лоза”;
  - ж) металошукач “Омуль-63”;
  - з) прилад С-270 для провадження спостереження за різними об’єктами вночі;
  - и) цифрові фотокамери;
    - і) усі види правильні;
    - й) усі види неправильні;
    - к) окремі відповіді неправильні.
2. До набору спеціальних засобів, що застосовуються службами безпеки компаній у сучасних умовах підприємницької діяльності для протистояння загрозам і небезпекам, які виникають у середовищі функціонування об’єкта, входять:
  - а) система пожежної сигналізації;
  - б) система екологічної сигналізації;
  - в) система охоронної сигналізації;
  - г) системи контролю керування доступом;
  - д) кольорові відеокамери, які працюють при слабкому або нестабільному освітленні в системі відеоспостереження;
  - е) цифрові відеомагнітофони для системи відеоспостереження;
  - є) моторні замки — замикаючі пристрої;
  - ж) не всі відповіді правильні;
  - з) безконтактні ідентифікаційні засоби — ідентифікаційні карти;
  - и) система багатокамерного телеспостереження з цифровою відеореєстрацією;
    - і) пристрої для прихованого маркування (нанесення позначок на гроші, цінні папери та інші предмети);

- й) системи біотермічного впізнання людини;
- к) спеціальні люмінесціювальні олівці, аерозолі-розпилювачі;
- л) малогабаритні апарати магнітного запису.

Література [25; 35; 37; 39; 40]

Тема 2. Судово-оперативна фотографія та відеозапис під час здійснення оперативно-розшукових заходів

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “судово-оперативна фотографія”.
2. Розкрийте можливості застосування судово-оперативної фотографії під час здійснення оперативно-розшукових заходів.
3. Визначте цілі негласної фотозйомки.
4. Назвіть основні методи судово-оперативної фотографії.
5. Визначте базові характеристики відеоапаратури, які використовують в сфері прихованого спостереження (відстань відеотрансляції, віддалене керування відеосистемою за допомогою кодового радіосигналу; тип електронної трубки залежно від умов освітлення: нормальне, середнє, незначне освітлення, в цілковитій темряві; розміри відеокамери *OSV-24* “око шпигуна”, вигляд відеокамери *OVS-6* виробництва *Knowledge Express*).
6. Специфіка застосування спеціальних мікрофотоапаратів РК-420, РК-345, РК 1700, РК 1565 з мікрооб’єктивами і ендоскопів.
7. З’ясуйте принципи роботи пристрою типу ДМ-18, який застосовують для виявлення прихованого відеоспостереження.
8. Межі допустимості використання органом дізнання судово-оперативної фотографії та відеозапису для фіксування злочинних дій та права співробітників служб безпеки підприємств самостійно збирати доказову інформацію з використанням загальнодоступної побутової техніки в таких ситуаціях.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте письмові відповіді на наведені питання.

1. Охарактеризуйте спеціальний пристрій “Фотоснайпер”.
2. Визначте призначення телеоб’єктивів для зйомки об’єктів.
3. Перелічіть основні елементи конструкції телеоб’єктивів і характеристики “МТ-1000”, “МТО-500” (кут поля зору об’єктива, фокуса, відстань, вага, габарити).

4. Визначте призначення подовжувальних (перехідних) кілець, які нагвинчуються між корпусом фотоапарата та об'єктивом.
5. Охарактеризуйте призначення і склад репродукційного приладу “С-64”.
6. Охарактеризуйте призначення малогабаритного репродукційного приладу “С-111” на базі фотоапарата “Київ-Вега”.

Завдання 2. Підготуйте реферат на тему: “Судово-оперативна фотозйомка”.

Завдання 3. Підготуйте реферат на тему: “Поняття, завдання та значення судово-оперативної фотографії під час здійснення оперативно-розшукових заходів”.

Завдання 4. Підготуйте реферат на тему: “Особливості відеозапису під час спостереження за об'єктом”.

Тестові завдання

1. Спеціальний прилад “Чергова камера” — це напівавтоматична установка для багаторазової фотозйомки осіб і їхніх дій у службових приміщеннях правоохоронних органів, що складається з таких вузлів:
  - а) фотокамери;
  - б) електронно-імпульсного фотоспалаху;
  - в) редуктора для автоматичного перемотування плівки і зведення затвора фотоапарата;
  - г) пульта оператора;
  - д) тумблера подачі електроживлення на установку;
  - е) сигнальних лампочок — зеленої і червоної;
  - є) двигуна установки;
  - ж) усі відповіді правильні;
  - з) усі відповіді неправильні;
  - и) не всі відповіді правильні.
2. Підготовка установки “С-64” до фотографування здійснюється в такій послідовності:
  - а) перемикач напруги встановлюється на позначку 110 або 220, після цього установка вмикається в електромережу;
  - б) документ розміщується на предметному столику у прямокутник, що відповідає його розміру;
  - в) штанга установки ставиться у вертикальне положення, кронштейн із фотокамерою за допомогою кульової ручки встанов-

люється проти цифри, що позначає номер прямокутника, в якому розміщений документ; після суміщення трикутної позначки на кронштейні із цифрами на штанзі фотокамера відводиться на себе до упору;

- г) шкала положень об'єктива суміщається з індексом на його оправі за правилами наведення на різкість;
  - д) встановлюються відповідна діафрагма й витримка;
  - е) на фотокамері встановлюється касета із плівкою, фотоплівка пропускається через фільтровий канал фотокамери і закріплюється в прийомній касеті;
  - є) у різбовий отвір маховика зведення затвора ввертається спусковий тросик;
  - ж) лічильник кадрів установлюється на позначці "0";
  - з) важіль блокування заводного механізму фотокамери встановлюється в потрібне положення;
  - и) після виконання перелічених операцій документи фотографують;
  - і) усі відповіді правильні;
  - й) усі відповіді неправильні;
  - к) не всі відповіді правильні.
3. Об'єктами судово-оперативної фотозйомки є:
- а) місцевість;
  - б) приміщення;
  - в) окремі ділянки;
  - г) предмети;
  - д) сліди;
  - е) трупи;
  - є) живі особи;
  - ж) окремі дії учасників слідчих дій;
  - з) результати слідчих дій;
  - и) усі відповіді правильні;
  - і) усі відповіді неправильні;
  - й) не всі відповіді правильні.

Література [11; 12; 15; 30; 35; 36]

Тема 3. Пошукові прилади та пристрої

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття "пошукові прилади".

2. Назвіть види пошукових приладів, які застосовують з метою відшукування знарядь, що використовувалися правопорушниками при підготовці і вчиненні злочинів, та інших предметів, що можуть мати доказове значення.
3. Охарактеризуйте призначення індукційного напівпровідникового металошукача “ІМП”, який може бути використаний як при виконанні слідчих дій, так і при здійсненні оперативно-розшукових заходів.
4. Назвіть максимальну глибину, на якій шукані предмети можуть бути виявлені в ґрунті або в інших щільних середовищах та в воді.
5. Назвіть мінімальну відстань між двома металошукачами, які можуть застосовуватися одночасно при пошуку різних предметів, аби виключити взаємний вплив їхніх магнітних полів.
6. Охарактеризуйте можливості приладу С-70 для відшукування різних слідів з урахуванням його конституційних функцій.
7. Охарактеризуйте принципи дії індуктивного напівпровідникового металошукача “ІМП”.
8. Розкрийте відмінності складання металошукача для роботи в положенні “лежачи” і в положенні “стоячи”.
9. Охарактеризуйте тактику використання металошукача у тих випадках, коли необхідно вести пошук на місцевості.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте письмові відповіді на наведені питання.

1. Розкрийте порядок настроювання металошукача після його складання.
2. Розкрийте послідовність складання металошукача для роботи в положенні “стоячи”.
3. Визначте порядок перевірки результатів настроювання металошукача після його складання за допомогою спеціального еталона.
4. Технічний огляд металошукача і догляд за ним після кожного застосування.
5. Визначте параметри (діаметр і товщину) металевих предметів, які можна виявити за допомогою пошукової котушки-датчика (діаметр 90 мм) металошукача “Омуть-63” на відстані до 5 см.
6. Яке джерело застосовується для забезпечення напруги живлення металошукача “Омуть-63”?

7. Визначте, скільки часу може працювати без зупинки металошукач “Омульт-63” без перезарядження батареї із шести акумуляторів типу Д-0,2.

Завдання 2. Підготуйте реферат на тему: “Індукційний напівпровідниковий металошукач “ІМП”.

Завдання 3. Підготуйте реферат на тему: “Пошуковий прилад Омульт-63”.

Тестові завдання

1. Металошукач “ІМП” складається з:
  - а) пошукового елемента з укороченим коліном штанги;
  - б) блока підсилювача;
  - в) штанги, що складається з трьох колін, які з’єднуються між собою;
  - г) телефону з оголовком;
  - д) транспортувального пакування;
  - е) генераторної котушки, що розміщена у корпусі блока підсилювача;
  - є) ручок грубого й точного настроювання, які виведені на верхню панель блоку підсилювача;
  - ж) усі відповіді правильні;
  - з) усі відповіді неправильні;
  - и) не всі відповіді правильні.
2. Металошукач “ІМП” можна скласти для роботи в такій послідовності:
  - а) відкрити транспортувальне пакування й витягти частини металошукача;
  - б) відкрити нижню кришку блоку підсилювача, зачистити до блиску контактні поверхні елементів живлення, установити їх відповідно до схеми на шильдику;
  - в) скласти всі коліна штанги, приєднати їх до пошукового елемента;
  - г) відгвинтити на один-два обороти гайку-барабанчик пошукового елемента, плавно встановити пошуковий елемент під таким кутом, щоб при роботі він був паралельний поверхні землі;
  - д) вкласти блок підсилювача в брезентову сумку, надіти її на праве плече;

- е) підігнати відповідно до зросту довжину ремня сумки;
  - є) з'єднати кабель з підсилюючим блоком;
  - ж) надіти телефон;
  - з) тумблер вмикання живлення перевести в положення “увімкнути”;
  - и) усі відповіді правильні;
  - і) усі відповіді неправильні;
  - й) не всі відповіді правильні.
3. Конструктивно прилад “ Омуть-63” виконаний у вигляді переносного пристрою, що призначений для розміщення в кишені одягу, і складається з:
- а) генераторно-підсилюючого блоку;
  - б) пошукової котушки-датчика;
  - в) телефону ТМ-2А;
  - г) касети з акумуляторною батареєю;
  - д) з виведених на зовнішні частини блока органів комунікації і керування;
  - е) з ручки потенціометра для регулювання рівня гучності вихідного сигналу, виведеної у проріз на верхній кришці генераторно-підсилюючого блоку;
  - є) пошукової котушки, з'єднаної з приладом за допомогою двожильного екранного кабелю з роз'ємом;
  - ж) усі відповіді правильні;
  - з) усі відповіді неправильні;
  - и) не всі відповіді правильні.

Література [1; 12; 13; 19; 20; 36]

Тема 4. Місце і роль даних, одержаних у результаті застосування спеціальних технічних засобів у процесі доказування в кримінальному судочинстві

Питання для самоконтролю

1. Поняття даних, одержаних у результаті застосування пошукової техніки за необхідності знайти предмети, які можуть мати доказове значення.
2. Роль даних, одержаних у результаті застосування пошукової техніки, у доказуванні в кримінальному судочинстві.

3. Напрями використання даних, отриманих у результаті застосування спеціальних технічних засобів у процесі оперативно-розшукової діяльності.
4. Умови введення в кримінальний процес даних, одержаних у результаті застосування технічних засобів, фіксації інформації під час здійснення таємних оперативно-розшукових заходів.
5. Способи використання даних, одержаних у результаті таємного застосування спеціальної техніки, у разі неможливості введення у кримінальне судочинство інформації про технічні характеристики спеціальних технічних засобів фіксації, про умови, способи та об'єкти їх виконання.
6. Порядок надання результатів застосування спеціальних технічних засобів органу дізнання, слідчому або суду.
7. Характеристика матеріальної форми даних, що одержані у результаті застосування науково-технічних засобів у кримінальному процесі і мають значення для кримінального судочинства.
8. Інформаційний сенс та інформаційна цінність даних, одержаних у результаті застосування спеціальних технічних засобів у виявленні та розслідуванні злочинів.
9. Можливість відображення даних, які отримані в результаті застосування спеціальних технічних засобів і мають значення для встановлення певних обставин з метою правильного вирішення кримінальної справи.
10. Функції науково-технічних засобів, які використовуються у кримінальному судочинстві.

Практичні завдання

Завдання 1

1. Чому, залишившись не зафіксованою, не закріпленою у певному матеріальному носії, інформація про об'єкт пошуку у вигляді даних про нього втрачає властивість бути використаною у подальшій кримінально-процесуальній діяльності?
2. В якій матеріальній формі закріплюється перенесена на технічний засіб фіксуюча інформація, тобто у вигляді якого джерела?
3. Обґрунтуйте, вживання якого поняття — “відомості” або “наслідки застосування науково-технічних засобів” є більш правомірним у сенсі змістового навантаження?

4. Що є результатом експлуатації певних властивостей науково-технічних засобів — “дані” чи “відомості”?
5. Чому сприяють у кримінальному судочинстві засоби спеціальної техніки?
6. Які відносно самостійні види функцій науково-технічних засобів дає можливість виокремити реалізація пошуково-пізнавальної діяльності із застосуванням спеціальної техніки?
7. Визначте конструктивну функцію науково-технічних засобів у процесі розслідування злочинів.
8. Які засоби є технічною базою для реалізації завдань функції моделювання?
9. Назвіть засоби, що сприяють виявленню джерел доказової інформації.
10. Назвіть випадки, в яких подання доказів у вигляді даних, одержаних в умовах “побутового” або “випадкового” використання тих чи інших науково-технічних засобів фіксації інформації, може розглядатися як джерело даних, що можуть бути безпосередньо використані у процесі доказування.

Тестові завдання

1. При розгляді даних, одержаних у результаті застосування науково-технічних засобів, як одного із можливих елементів фактичної бази формування та висунення версій відносно об’єктивної сторони злочину, з’являються підстави стверджувати, що на їхній основі можуть бути висунуті версії про:
  - а) місце вчинення злочину;
  - б) час вчинення злочину;
  - в) обставини вчинення злочину;
  - г) знаряддя злочину;
  - д) зброю, використану під час вчинення злочину;
  - е) спосіб вчинення злочину;
  - є) суспільно небезпечне діяння;
  - ж) суспільно небезпечні наслідки;
  - з) усі відповіді правильні;
  - и) усі відповіді неправильні.
2. Одержання у результаті застосування науково-технічних засобів у процесі розслідування злочинів даних дає можливість окрес-

лити напрямки їх використання у процесі виявлення злочинів і доказування за кримінальними справами:

- а) для ідентифікації;
- б) з діагностичною метою;
- в) для моделювання;
- г) з метою побудови і використання версій;
- д) для планування розслідування кримінальної справи;
- е) для профілактики злочинів;
- є) для використання в оперативно-розшуковій діяльності;
- ж) усі відповіді правильні;
- з) усі відповіді неправильні;
- и) не всі відповіді правильні

Література [23; 26; 27; 30; 47; 60]

Тема 5. Спеціальні засоби самооборони

Питання для самоконтролю

1. Поняття спеціальних засобів, які використовуються у процесі охорони праці.
2. Класифікація видів спеціальних засобів за цільовим призначенням.
3. Конструктивна функція спеціальних засобів самооборони та її взаємозв'язок з діяльністю, що стосується застосування цих засобів з метою самооборони.
4. Характеристика пасивних спеціальних засобів самооборони (броньовані жилети, каски із забралом, шоломи, металеві та пластикові щити).
5. Характеристика активних спеціальних засобів самооборони (гумові кийки, наручники, засоби зв'язування, газові балончики сльозоточивої та дратівної дії, світлозвукові пристрої відволікаючої дії).
6. Газова зброя самооборони, її характеристика.
7. Застосування в порядку виконання функції правоохорони активних спеціальних засобів самооборони, які заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії.
8. Характеристика спеціальних засобів забезпечення спеціальних операцій.

9. Правове регулювання та застосування активних спеціальних засобів самооборони під час виконання службових обов'язків.
10. Характеристика засобу примусової зупинки автотранспорту і металевого ручного браслета БРМ-92.

Практичні завдання

Завдання 1

1. Охарактеризуйте порядок застосування спецзасобів самооборони в процесі діяльності міліції в межах виконання функцій правоохорони (затримання озброєних злочинців у квартирі).
2. Поясніть порядок і правила застосування газової зброї у сфері боротьби зі злочинністю.
3. В яких випадках у правоохоронній практиці виникає необхідність застосування співробітниками органів внутрішніх справ бронежилетів і армійських касок?
4. За якими критеріями можна оцінити необхідність вибору того чи іншого спеціального засобу самооборони?
5. В яких випадках застосовують активні спеціальні засоби самооборони?
6. Охарактеризуйте підстави та порядок застосування спеціальних засобів самооборони в спеціальній операції?
7. Дайте правову оцінку відповідно до законодавства України правомірності застосування металевого ручного браслета і засобів зв'язування.
8. Який існує порядок використання гумової палиці (ПГ-750)?
9. Який існує порядок використання броньованих щитів при штурмі квартири, де укриваються озброєні злочинці і чинять опір?
10. Який спеціальний засіб самооборони слугує для захисту від нападу злочинця?

Тестові завдання

1. До особливостей застосування засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, належать такі:
  - а) забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони у разі скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи;
  - б) забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони до працівників правоохоронних і природоохоронних органів під час виконання ними своїх службових обов'язків;

- в) якщо внаслідок застосування спеціальних засобів самооборони нападникові заподіяно ушкодження від громадянина, що застосовував такі засоби, громадянин, який застосував такі засоби, зобов'язаний негайно викликати карету швидкої медичної допомоги, вжити заходів до забезпечення охорони місця події та сповістити про це органи внутрішніх справ і прокуратури;
  - г) перед застосуванням спеціальних засобів самооборони громадянин, якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір їх застосувати;
  - д) використати засоби самооборони можна тільки для захисту від злочинних посягань на своє життя і здоров'я, житло та майно чи життя і здоров'я інших громадян;
  - е) затримання особи, яка скоїла злочин і намагається втекти або чинить опір, з подальшою передачею її працівникам органів внутрішніх справ;
  - є) усі відповіді правильні;
  - ж) усі відповіді неправильні;
  - з) окремі відповіді неправильні.
2. Органи внутрішніх справ не видають дозволу на придбання, зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів), а видані дозволи анулюють за наявності:
- а) умовного засудження особи з випробним строком або засудження до виправних робіт;
  - б) вироку суду щодо такої особи, виконання якого відстрочено;
  - в) не погашеної або не знятої з особи в установленому порядку судимості за тяжкий злочин або злочин, скоєний із застосуванням вогнепальної зброї, вибухових матеріалів або спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та подразнювальної дії;
  - г) пред'явлення такій особі обвинувачення у вчиненні злочину, а також засудження до позбавлення волі;
  - д) відомостей про систематичне порушення особою громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин;
  - е) висновку (довідки) медичного закладу встановленої форми, який свідчить про те, що особа за станом здоров'я не може володіти спеціальними засобами самооборони;

- є) усі відповіді правильні;
- ж) усі відповіді неправильні;
- з) не усі відповіді правильні.

Література [10; 26; 30; 47; 54; 56]

Тема 6. Спеціальна охоронна техніка

Питання для самоконтролю

1. Поняття спеціальної охоронної техніки.
2. Завдання спеціальної охоронної техніки.
3. Класифікація технічних засобів спеціальної охоронної техніки за принципом дії.
4. Конструктивні вузли технічного засобу попереджувальної охоронної сигналізації.
5. Сучасні системи та прилади спеціальної охоронної техніки, які застосовуються найчастіше працівниками підрозділів служби безпеки підприємств у процесі захисту об'єктів від злочинних посягань.
6. Методи застосування спеціальних технічних засобів з контролю території, які можуть фіксувати обстановку у приміщенні і навколо контрольно-пропускного пункту.
7. Сутність методу охорони кордону і території об'єкта на базі системи відеоспостереження з комп'ютерним зором "ORWELL-2K".
8. Конструктивні особливості зчитувачів систем контролю санкціонованого доступу.
9. Зміст нової концепції *Mul-T-Lock*, побудованої на базі технології *Interactive CLIQ*.
10. Заходи протипожежного захисту щодо виявлення у будівлі, споруді можливого підвищення температури вище встановлених параметрів.

Практичні завдання

1. Які, на вашу думку, системи контролю доступу — механічні чи електронні не лише захищають від грубого зламування дверей, а й дають змогу здійснювати оперативне керування доступом, а також моніторинг подій у системі.
2. Охарактеризуйте принцип дії системи контролю керування доступом за технологією *Mul-T-Lock Interactive CLIQ*.

Завдання 1

1. Підготуйте реферат на тему “Поняття, завдання та функції охоронної сигналізації”.
2. Підготуйте реферат на тему “Класифікація засобів і методів охоронної сигналізації”.
3. Підготуйте реферат на тему “Електронні засоби радіочастотної ідентифікації, їх види”.

Тестові завдання

1. Електронні засоби радіочастотної ідентифікації застосовують у таких сферах:
  - а) контроль залізничних вагонів;
  - б) контроль автомобілів;
  - в) на конвеєрних потокових лініях;
  - г) для ідентифікації персоналу за допомогою ідентифікаційної карти, що є основним елементом безконтактних ідентифікаційних засобів і являє собою спеціально організовану електронну пам'ять;
  - д) для сортування авіабагажу;
  - е) для сортування посилок;
  - є) у платіжних системах;
  - ж) усі відповіді правильні;
  - з) усі відповіді неправильні;
  - и) не всі відповіді правильні.
2. До складу інтегрованого комплексу безпеки “Інспектор+” і взаємопов'язаних з ним систем входять:
  - а) системи інтелектуального багатоканального цифрового відео- і синхронного аудіоконтролю;
  - б) система контролю і управління доступом (СКУД), в якій застосовуються *Proximity*-картки з функцією пропуску і для ідентифікації особи, а також засоби зважування людей й устаткування біометричної ідентифікації;
  - в) система охоронної сигналізації з підсистемою охорони периметра з можливістю організації цілодобового поста централізованого спостереження і подання сигналу тривоги на пульт державної служби охорони;
  - г) система пожежної автоматики, яка складається з підсистеми автоматичної пожежної сигналізації, що забезпечує подання сигналу на пульт централізованого спостереження і на пульт

ДСО, а також підсистеми автоматичного пожежогасіння і підсистеми мовленнєвого сповіщення про пожежу;

- д) структурована кабельна система для локальної обчислювальної мережі;
- е) усі відповіді правильні;
- є) усі відповіді неправильні;
- ж) не усі відповіді правильні.

Література [14; 26; 40; 51; 67; 69]

Змістовий модуль II. Засоби забезпечення управління діями співробітників органів внутрішніх справ при виконанні службово-бойових завдань у різних умовах оперативної обстановки

Тема 7. Призначення, види провідного телефонного зв'язку й порядок застосування відповідних засобів, які використовують органи внутрішніх справ в охороні громадського порядку

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “лінія проводового телефонного зв'язку”.
2. Назвіть прийняту в останні роки класифікацію проводового зв'язку.
3. Поняття лінії низькочастотного телефонного зв'язку.
4. Охарактеризуйте види систем телефонування, на які поділяється телефонний зв'язок за джерелами електроживлення.
5. Назвіть переваги телефонування з застосуванням центральної батареї електроживлення, яка встановлюється в приміщенні телефонної станції.
6. Організація проводового телефонного зв'язку за системою центральної батареї електроживлення.
7. Лінійно-ступінчаста схема організації внутрішнього зв'язку з підрозділами органів внутрішніх справ.
8. Променева схема організації телефонного зв'язку за проводами високочастотної телефонії.
9. Сутність протимісцевої схеми підключення польового телефонного апарату ТАІ-43 за двопроводовою лінією зв'язку.

10. Призначення телефонного апарату (ТАП) при несенні служби в складі наряду міліції – пост охорони об'єкта.

Практичні завдання

Завдання 1

1. Охарактеризуйте будову індуктора з частотою індукторного струму 15–25 Гц.
2. Як здійснюється контроль посилення виклику в польового телефонного апарата ТАІ-43.
3. Визначте необхідність функціонування протимісцевої схеми в телефонному апараті ТАІ-43.
4. Визначте порядок перевірки справності телефонного апарата ТАІ-43.
5. Яка існує схема організації телефонної лінії мережі для забезпечення зв'язку зовнішніх постів, телефонні апарати яких ввімкнено в абонентські лінії станції ручного обслуговування.
6. На якій відстані забезпечується чутність за допомогою застосування постового міліцейського телефонного апарата (ПМТА)?
7. За допомогою яких ліній вмикають абонентів до комутатора оперативного зв'язку КОС-22М (дво- чи трипроводовими лініями)?
8. Скільки робочих місць має комутатор КОС-22М?
9. Яке електроживлення (постійної або змінної напруги) застосовують у комутаторі?
10. Охарактеризуйте, для чого здійснюють тимчасове утримання абонента, викликаного за з'єднувальною лінією, з відключенням його від шин операторів?

Завдання 2

1. Підготуйте реферат на тему “Поняття, завдання та джерела спеціальної техніки”.
2. Підготуйте реферат на тему “Класифікація засобів і методів спеціальної техніки”.
3. Підготуйте реферат на тему “Спеціальні засоби”.

Тестові завдання

1. Комутатор КОС 22М забезпечує:
  - а) надсилання виклику абоненту і розмову з ним;

- б) одночасну розмову з двома-трьома абонентами з двох робочих місць, не підсилюючи її;
  - в) можливість передавати всім абонентам одночасно службову інформацію з робочого місця іншого апарата у разі застосування симплексного підсилювача;
  - г) гучномовний зв'язок з будь-яким абонентом з робочого місця іншого оператора у разі застосування спеціального дуплексного підсилювача;
  - д) за необхідності тимчасове утримання абонента;
  - е) усі види правильні;
  - є) усі види неправильні;
  - ж) окремі відповіді неправильні.
2. Польовий телефонний апарат ТАІ-43 може працювати за лініями провідного зв'язку такого типу:
- а) кабель П-275, забезпечує дальність зв'язку від 10 до 12 км;
  - б) кабель П-274, забезпечує дальність зв'язку від 20 до 25 км;
  - в) кабель П-271, забезпечує дальність зв'язку до 100 км;
  - г) повітряні лінії зв'язку зі сталевих дротів, забезпечення дальності зв'язку від 150 до 200 км;
  - д) усі відповіді правильні;
  - е) усі відповіді неправильні;
  - є) не всі відповіді правильні.

Література [15; 26; 37; 51; 60; 73]

Тема 8. Види і принципи радіозв'язку, який застосовується при виконанні оперативно-службових завдань спеціальними правоохоронними органами

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “радіозв'язок”.
2. Назвіть переваги радіозв'язку порівняно з іншими засобами зв'язку.
3. У чому причина обмеження ведення радіообміну тільки у напрямках, яких не забезпечені лініями прямого телефоно-телеграфного зв'язку?
4. Як можна класифікувати радіозасоби, які застосовуються в МВС та інших правоохоронних органах?

5. До якого виду радіозасобів можна віднести переносні радіостанції і радіостанції, які необхідно встановлювати на автомобототранспорт, а також чемоданні радіостанції?
6. Який радіозв'язок забезпечують ультракороткохвильові радіостанції малої потужності (до 100 Вт) і короткохвильові радіостанції малої і середньої потужності?
7. Який вид радіозв'язку може здійснюватися за допомогою ключа або з використанням букводрукувального апарата?
8. Види радіозв'язку за характером радіообміну, їх сутність.
9. В яких випадках радіозв'язок між двома пунктами може здійснюватися через проміжні радіостанції?
10. Способи здійснення зв'язку через проміжні радіостанції, їх сутність.

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте особливості прийому і передачі сигналу від одного кореспондента до іншого при ретрансляванні через проміжну радіостанцію.
2. Охарактеризуйте симплексний і дуплексний спосіб ретранслявання сигналу.
3. Охарактеризуйте способи організації і забезпечення радіозв'язку між двома пунктами за радіонапрямами і за радіомережею.
4. Переваги основного способу організації в МВС по радіомережах.
5. Який спосіб організації радіозв'язку вибирають при здійсненні окремих тактичних операцій та інших оперативно-розшукових заходів?
6. Як на практиці визначають призначення і кількість радіомереж, що необхідно створити в підрозділах МВС, СБУ?
7. Опишіть радіомережу в органах і частинах воєнізованої пожежної охорони.
8. Опишіть радіомережу пожежних частин і їх автомашин.
9. Охарактеризуйте радіомережу автомашин зв'язку і оперативної частини.
10. Опишіть радіомережу пожежних частин, автомашини яких не мають безпосереднього радіозв'язку з центральним пунктом пожежного зв'язку.

Тестові завдання

1. Безпосередньо радіоконтроль за роботою радіостанцій у радіомережах і за радіонапрямом здійснюють головні радіостанції радіовузла УВС області і радіовузла центрального пункту пожежного зв'язку, які повинні:
  - а) стежити за дотриманням порядку застосування радіозасобів і правил радіообміну;
  - б) не допускати передачі відомостей, пов'язаних з оперативно-службовою діяльністю;
  - в) виявляти радіостанції, які ведуть радіообмін на незареєстрованих радіоданих;
  - г) виявляти факти недотримання стабільності роботи передавача, тобто відхилення від визначеної частоти;
  - д) виявляти радіоперешкоди при роботі радіомережі на визначених частотах;
  - е) усі відповіді правильні;
  - є) окремі відповіді неправильні;
  - ж) усі відповіді неправильні.
2. До порушень радіодисципліни належать:
  - а) передача відомостей щодо оперативно-розшукової діяльності органів МВС, а також інші радіопередачі, які можуть призвести до розголошення державної і військової таємниці;
  - б) робота довільними (незареєстрованими) або зміненими радіоданими, несвоєчасна зміна частот, позивних, ключів;
  - в) передача службових радіограм відкритим текстом за допомогою телеграфу;
  - г) переговори приватного характеру;
  - д) переговори радистів непередбаченими кодовими висловами;
  - е) передача позивних, кодових висловів, службових знаків у більшій кількості, ніж це передбачено правилами радіообміну;
  - є) відхилення від номіналу даної робочої частоти передавачів понад допустимі для них норми;
  - ж) розголошення радіоданих (позивних, частот, ключів);
  - з) усі відповіді правильні;
  - и) окремі відповіді неправильні;
  - і) усі відповіді неправильні.
3. Черговий по радіовузлу підпорядковується керівнику зв'язку і зобов'язаний:

- а) знати діючу схему радіозв'язку органів внутрішніх справ, установи, частини, мати радіодані, необхідні для роботи передбачених схемою радіостанцій;
- б) знайти стан зв'язку всього вузла зв'язку і вживати заходів щодо забезпечення зв'язку насамперед на тих напрямках, де інші засоби зв'язку не забезпечують вимог оперативно-службової роботи;
- в) знати, з якими кореспондентами необхідно підтримувати радіозв'язок, перевіряти їх знання щодо радіоданих і контролювати своєчасність зміни останніх;
- г) з'ясувати причини несвоєчасного встановлення зв'язку, поганої чутності, усувати технічні ушкодження;
- д) безперервно контролювати проходження радіограм і дотримання в радіомережах радіодисципліни, вимог прихованого управління;
- е) вести документи, що містять відомості про радіообмін;
- є) забезпечити можливість ведення оперативно-керівним складом переговорів по радіо і за допомогою проводового телефонного зв'язку;
- ж) усі відповіді неправильні;
- з) усі відповіді правильні;
- и) окремі відповіді неправильні.

Література [13; 20; 40; 51; 65; 70]

Тема 9. Організація застосування спецтехніки і спецзасобів самооборони у процесі діяльності спецслужб у порядку виконання правоохоронної функції

Питання для самоконтролю

1. Організаційно-правові засади застосування органами внутрішніх справ України спеціальної техніки і спеціальних засобів при виконанні службових завдань під час припинення і ліквідації групових правопорушень громадського порядку, забезпечення безпеки громадян і затримання озброєних злочинців за різних умов складного оперативного затримання.
2. Компетенція посадових осіб органів внутрішніх справ різних рівнів у прийнятті рішення про застосування тих чи інших видів спеціальних засобів і спеціальної техніки.

3. Порядок, зміст і методи роботи старшого групи застосування засобів спецтехніки в складі спеціального зведеного загону ОВС при організації та здійсненні спеціальної операції у надзвичайних умовах.
4. Екіпіровка і технічне оснащення співробітника ОВС при виконанні службових завдань в різних умовах оперативної обстановки.
5. Роль і завдання групи застосування засобів спецтехніки в складі спеціального зведеного загону при здійсненні спеціальної операції.
6. Вибір комплексу спеціальних технічних засобів і спеціальних засобів для застосування при виконанні різних завдань у спеціальній операції з урахуванням прогнозу ситуаційної обстановки, яка може бути при реалізації тактичного рішення.
7. Організаційні заходи для забезпечення сприятливих попередніх умов з метою ефективного застосування спеціальних технічних засобів і спеціальних засобів у спеціальній операції.
8. Забезпечення засобами зв'язку співробітників органів внутрішніх справ, які діють у складі спеціального зведеного загону ОВС при здійсненні спеціальної операції у різних умовах складної оперативної обстановки.
9. Поняття і призначення спеціальних засобів, якими оснащується особливий склад органів і підрозділів міліції для індивідуального захисту і примусового впливу на злочинців.

Практичні завдання

Завдання 1

1. Зазначте відмінності понять “спеціальні засоби” і “спеціальні технічні засоби”.
2. Охарактеризуйте межі застосування спеціальних засобів активної оборони до різних категорій громадян та оціночні критерії допустимості їх застосування.
3. Визначте, в яких випадках втручання оперативного начальника органу внутрішніх справ в застосування старшим групи засобів спецтехніки тих чи інших тактичних заходів і в межах спецоперації є не тільки можливим, а й необхідним.

4. Охарактеризуйте організацію зв'язку, спостереження за районом дій, що мають відбутися під час спеціальної операції із затримання злочинця.
5. Обґрунтуйте вашу позицію щодо застосування підсилювачів мови для звернення до учасників безпорядків, злочинців про добровільну здачу та використання проти них спецзасобів “Черемха”.
6. Охарактеризуйте порядок застосування спецтехніки для огляду місцевості після затримання озброєних злочинців під час спеціальної операції.

Завдання 2

1. Підготуйте реферат на тему “Поняття, класифікація засобів спеціальної техніки”.
2. Підготуйте реферат на тему “Спеціальні засоби”.
3. Підготуйте реферат на тему “Роль і місце спеціальних і технічних засобів при посиленні охорони важливих об'єктів”.

Тестові завдання

1. До видів спеціальних засобів належать:
  - а) шоломи;
  - б) каски захисні: пластмасові, сталеві, армійські, “Сфера”;
  - в) бронезилети;
  - г) протиударні і броньовані щити;
  - д) гумові палиці;
  - е) наручники;
  - є) ручні газові гранати;
  - ж) патрони з газовим гранатами (“Черемха-1”, “Черемха-4”, “Черемха-7”, “Черемха-10”, “Черемха-12”, “Бузок-1”, “Бузок-2”, “Бузок-3”;
  - з) ранцеві апарати “Хмара”;
  - и) світло-шумовий пристрій “Полум'я”;
  - і) патрони з гумовою кулею “Хвиля-Р”;
  - й) водомети;
  - к) бронемашини;
  - л) усі відповіді правильні;
  - м) усі відповіді неправильні;
  - н) окремі відповіді неправильні.

2. Спеціальні засоби застосовуються:

- а) для захисту громадян і самозахисту при нападі та інших діях, що є загрозою для їхнього життя або здоров'я;
- б) для визволення заручників;
- в) для припинення дій, що перешкоджають працівникам міліції або іншим особам, які виконують громадські обов'язки з охорони громадського порядку, боротись зі злочинністю;
- г) для припинення масового захоплення землі та інших дій, що можуть призвести до зіткнення груп населення, а також дій, що паралізують роботу транспорту, життєдіяльність населених пунктів і посягають на громадський спокій, життя і здоров'я людей;
- д) для затримання і доставлення до міліції осіб, які скоїли злочин, а також якщо особи чинять опір працівникам міліції;
- е) для відбиття нападу на будівлі, споруди і транспортні засоби або їх вилучення у загарбників;
- є) для припинення масових заворушень і групових дій, що порушують громадський спокій;
- ж) не всі відповіді правильні;
- з) усі відповіді правильні;
- и) окремі відповіді неправильні.

3. Спеціальна техніка використовується в оперативно-розшуковій діяльності для збирання інформації негласними прийомами і включає:

- а) радіомікрофони, розміщені у відповідних маскуючих об'єктах;
- б) краваткові мікрофони;
- в) лазерні пристрої для дистанційного перехоплення голосової інформації з віконних рам приміщень;
- г) автомобільні системи прихованого відеоспостереження, що забезпечують круговий огляд;
- д) мікровідеокамери прихованого і дистанційного спостереження, зображення з яких може передаватися по радіоканалу на спеціальний або стандартний телеприймач;
- е) телефонні закладки;
- є) підсилюючі пристрої з індуктивним датчиком знімання інформації з телефонної лінії;
- ж) не всі відповіді правильні.

- з) усі відповіді правильні;
- і) окремі відповіді неправильні.

Література [10; 26; 28; 40; 54; 56]

Змістовий модуль III. Спеціальні прилади і пристрої, які застосовують у західних країнах у практиці неправомірного знімання потрібної інформації, використовуючи канали її витоку. Звукопідсилюючі прилади

Тема 10. Характеристика засобів і методів збирання конфіденційної інформації, які застосовуються у західних країнах при економічному та промислому шпигунстві

Питання для самоконтролю

1. Поняття “комерційна розвідка”, “промислова розвідка”, “ділова розвідка” та їх відмінності.
2. Передумови для витоку інформації в процесі наукової, виробничої, рекламної, видавничої, звітної діяльності підприємства.
3. Засоби перенесення інформації з урахуванням їх фізичної природи.
4. Контроль роботи засобів передачі інформації з метою забезпечення її безпечної передачі, що виключає неправомірний доступ до неї з боку конкурентів за допомогою пристроїв негласного зняття конфіденційних даних.
5. Ненавмисна передача охоронної інформації при її обробці за деякою “сторонньою” системою зв’язку за рахунок акустичних та електромагнітних випромінювань.
6. Причини виникнення технічних каналів витоку інформації.
7. Особливості дій у загальному плані при захисті інформації від витоку за технічними каналами.
8. Поняття спеціальної перевірки (СП) з виявлення електронних пристроїв перехоплення інформації для локалізації каналів витоку.

9. Поняття спеціальних досліджень (СД) на побічні електромагнітні випромінювання і наведення технічних засобів обробки інформації, апаратури і устаткування.
10. Вибірчийні технічні канали просочування інформації.

Практичні завдання

Завдання 1

1. Зазначте три напрями технічного захисту телефонних ліній, які умовно вирізняють фахівці із “зачистки від закладок”.

Завдання 2

Підготуйте письмові відповіді на наведені питання.

1. Які види ділянки абонентської лінії є, на переконання фахівців з безпеки, найвразливішими з погляду перехоплення інформації і чому?
2. Чи можна виявити факт підключення магнітофона до телефонної лінії через спеціальний адаптер, застосовуючи для цього прості технічні засоби та методи контролю телефонних ліній, які ґрунтуються переважно на тому, що безпосереднє підключення до них змінює електричні параметри ліній (напругу, силу струму, опору, індукції тощо)?
3. Чи можна виявити телефонні ретранслятори завдяки приладам (СРМ-700 “Акула” (США), ST 031 “Пиранья” (Росія), D-008 “Облако” (Росія), які виявляють високо- чи низькочастотні сигнали, що з’являються в лінії під час підключення)?
4. Охарактеризуйте принцип дії приладів загороджувальних перешкод (серії “Рикас”, “Базальт”, “SI-2002”) , які належать до класу засобів фізичного захисту інформації.
5. Охарактеризуйте можливості сучасних спеціальних технічних комплексів контролю розмов, які дають змогу перехопити зв’язок по мобільному телефону аналогового стандарту.
6. Стверджується, що для захисту мобільних розмов GSM-зв’язку використовують шифрування мови (скремблювання). Обґрунтуйте, чому при цьому можна зрозуміти мову, а розпізнати абонента практично нереально.
7. Які вам відомі форми закамуфлювання відеокамери, що забезпечує круговий огляд, плоского екрана, пульта управління, котрі є складовими блоками автомобільної системи прихованого відеоспостереження?

8. У чому полягають особливості застосування лазерного знімання голосової інформації залежно від можливості доступу агента в контрольоване приміщення або до об'єкта, який його цікавить?
9. Що являють собою методи конспіративного спостереження з застосуванням прихованих мініатюрних відеосистем, що складаються з мікровідеокамери з високою чутливістю і мікрофона.

Завдання 3

Підготуйте реферат на тему: “Використання телефонних ліній для дистанційного збирання аудіоінформації з контрольних приміщень”.

Тестові завдання

1. Різноманітні методи негласного зняття інформації поділяються на такі види:
  - а) акустичний контроль приміщення;
  - б) прослуховування телефонних ліній;
  - в) перехват комп'ютерної інформації;
  - г) прихована відео- та фотозйомка;
  - д) візуальний нагляд;
  - е) підкуп працівників;
  - є) підкуп родичів працівників;
  - ж) прийом паразитних електромагнітних випромінювань;
  - з) усі відповіді правильні;
  - и) усі відповіді неправильні;
  - і) окремі відповіді неправильні.
2. Аналіз імовірних шляхів просочування інформації або її спотворень показує, що за відсутності спеціальних технічних засобів захисту обчислювальної системи можливе:
  - а) навмисне включення в бібліотеці програм спеціальних блоків типу “троянський кінь”;
  - б) отримання даних, що захищаються за допомогою серії дозволених запитів;
  - в) використання програмних пасток;
  - г) маскування несанкціонованих запитів під запити операції системи (містифікація);

- д) маскуванню під зареєстрованого користувача за допомогою розкрадання паролів та їхніх реквізитів розмежування доступу;
  - е) несанкціоноване використання терміналів зареєстрованих користувачів;
  - є) простеження всього шляху проходження купленої ЕОМ за допомогою вбудованого в упаковку мініатюрного радіомаяка, що транслює сигнал на спеціальній передачі; довідавшись у такий спосіб, де встановлена електронно-обчислювальна машина, можна приймати будь-яку оброблену комп'ютером інформацію через спеціально вмонтовану електронну закладку;
  - ж) не всі відповіді правильні.
  - з) усі відповіді правильні;
  - и) усі відповіді неправильні;
3. На етапі здійснення організаційних заходів від незаконного втручання в роботу електронно-обчислювальних машин необхідно:
- а) визначити перелік відомостей з обмеженим доступом, що підлягають технічному захисту;
  - б) обґрунтувати необхідність розробки і реалізації захисних заходів з урахуванням матеріального або іншого збитку, який може бути завданий унаслідок можливого порушення цілісності інформації або її витоку за технічними каналами;
  - в) встановити перелік виділених приміщень, в яких не допускається просочування інформації з обмеженим доступом;
  - г) визначити перелік технічних засобів, які повинні використовуватися як основні ТЗ, а також прилади, застосування яких не обґрунтоване службовою і виробничою необхідністю, а тому підлягають демонтажу;
  - д) визначити наявність задіяних і незадіяних повітряних, наземних, настінних і закладених у приховану каналізацію кабелів, ланцюгів і проводів, що йдуть за межі виділених приміщень;
  - е) видалити за межі виділених приміщень окремі елементи технічних засобів, які можуть бути джерелом виникнення каналу просочування інформації;

є) виконати первинні заходи блокування електроакустичних перетворювачів і ліній зв'язку, що виходять за межі виділених приміщень;

ж) не всі відповіді правильні.

з) усі відповіді правильні;

и) усі відповіді неправильні;

Література [15; 26; 40; 51; 70; 73]

Тема 11. Звукопідсилююча апаратура та правила її застосування

Питання для самоконтролю

1. Призначення засобів підсилювання мови при виконанні службових завдань працівників міліції.
2. Фізичні та технічні основи роботи звукопідсилюючої апаратури.
3. Цілі застосування підсилювачів мови у профілактиці правопорушень, охорони громадського порядку під час проведення масових заходів у містах і населених пунктах (демонстрації, фестивалі, мітинги тощо).
4. Охарактеризуйте конструктивні елементи ношеного електромегафону ЕМ-2.
5. Назвіть призначення рупора.
6. Фізичні основи роботи диференціального електромагнітного мікрофона ДЕМШ-1.
7. Фізичні основи роботи рупорного електродинамічного підсилювача мови.
8. Визначте фізичні особливості процесу забезпечення високої шумостійкості мікрофона ДЕМШ-1.

Практичні завдання

Завдання 1

1. Охарактеризуйте будову пересувних гучномовних установок ГУ-10, ГУ-20, які встановлюють на вантажівках, легкових автомобілях, катерах.
2. Що таке підсилювач потужності електричних коливань?
3. Визначте призначення поворотного механізму гучномовної установки.

4. Назвіть, на скільки джерел мовлення розроблена гучномовна установка ГУ-20.
5. Назвіть призначення ларингофона і охарактеризуйте фізичні основи його роботи.
6. Визначте призначення гучномовної установки ГР-1.

Завдання 2

1. Підготуйте реферат на тему “Пересувні гучномовні установки ГУ-10, ГУ-20”.
2. Підготуйте реферат на тему “Гучномовна апаратура та правила її застосування”.
3. Підготуйте реферат на тему “Гучномовна апаратура та її застосування в охороні громадського порядку і в особливих умовах здійснення спецоперації”.

Тестові завдання

1. Застосування підсилювачів мови в охороні громадського порядку під час проведення масових заходів у містах і населених пунктах, а також в особливих умовах та на комунікаціях руху сприяє вирішенню таких основних завдань:
  - а) забезпечує подання команд на відстані в особливих умовах, коли виникає необхідність примусити злочинця на припинення протиправних дій;
  - б) забезпечує подання команд щодо розблокування заторів на комунікаціях руху;
  - в) забезпечує управління організованим виходом громадян з територій, які охопило полум'я;
  - г) забезпечує подання команд співробітниками транспортної міліції при затриманні озброєних злочинців, що пересуваються на катерах, у разі проривання із заблокованої акваторії;
  - д) забезпечує подання команд при ліквідації наслідків великих виробничих аварій і катастроф;
  - е) забезпечує подання команд при ліквідації наслідків великих виробничих аварій і катастроф;
  - є) забезпечує подання команд при виході громадян зі стадіонів до метро при завершенні спортивних заходів та за інших умов охорони громадського порядку;
  - ж) усі відповіді неправильні;
  - з) окремі відповіді неправильні;

- и) усі відповіді неправильні.
2. Розрізняють такі конструктивні і тактико-технічні дані електромегафона ЕМ-1:
- а) диференціальний електромагнітний мікрофон ДЕМШ-1;
  - б) рупорний електродинамічний підсилювач мови;
  - в) блок електроживлення (6 сухих елементів електроживлення КБС-Х-0,7);
  - г) напруга 12 В;
  - д) вага з блоком електроживлення — 2,8 кг;
  - е) потужність звукопідсилювача — 4 Вт;
  - є) тривалість роботи — 1,5 години;
  - ж) дальність дії — 200–300 м;
  - з) усі відповіді неправильні;
  - и) окремі відповіді неправильні.
3. Фактори, що зумовлюють дію мікрофона:
- а) звукові хвилі повітря впливають на діафрагму диференційованого електромагнітного мікрофона і викликають її рух;
  - б) діафрагма коливається між полюсами магнітної системи;
  - в) магнітний потік змінюється в такт цим коливанням;
  - г) при наближенні діафрагми до одного з полюсів магнітний опір магнітного кола зменшується, що збільшує магнітний потік у цьому колі, а у другому магнітному колі магнітний потік зменшується;
  - д) звукові хвилі впливають на діафрагму з обох боків;
  - е) коливання зумовлені різницею звукових тисків, тому пристрій не сприймає звукових коливань, які виходять від віддалених джерел звуку, тому що немає різниці звукових тисків, що діють по обидва боки діафрагми мікрофона;
  - є) цим пояснюється значна шумостійкість мікрофона;
  - ж) усі відповіді неправильні;
  - з) окремі відповіді неправильні.

Література [11; 26; 36; 51; 54; 50]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Конституція України*. — К., 1996.
2. *Коментар до Конституції України*. — К., 1996.

3. *Цивільний кодекс України*. — К., 2003.
4. *Кодекс України про адміністративні правопорушення* // *Право України*. — 1995. — № 3–4.
5. *Кримінальний кодекс України* від 05.04.01 р. // *ВВР України*. — 2001. — № 25–26. — Ст. 131.
6. *Господарський кодекс України*. — К.: 2004.
7. *Закон України “Про власність”* // *ВВР України*. — 1992. — № 30.
8. *Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України* від 07.06.96 р. № 236/96-ВР.
9. *Закон України “Про господарські товариства”* // *ВВР України*. — 1991. — № 49.
10. *Про захист економічної конкуренції: Закон України* від 11.01.01 № 2210-III // *ВВР України*. — 2001. — № 12. — Ст. 64.
11. *Закон України “Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів, що регулюють банківську діяльність”* // *Голос України*. — 1994. — 1 квіт.
12. *Закон України “Про патентування деяких видів підприємницької діяльності”* // *ВВР України*. — 1996. — № 20. — Ст. 82.
13. *Закон України “Про охорону прав на зазначення походження товарів”* // *ВВР України*. — 1999. — № 32. — Ст. 267.
14. *Закон України “Про Національний банк України”* // *ВВР України*. — 1999. — № 29. — Ст. 238.
15. *Закон України “Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб’єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження”* // *ВВР України*. — 2000. — № 12. — Ст. 97.
16. *Закон України “Про природні монополії”* // *ВВР України*. — 2000. — № 30. — Ст. 238.
17. *Закон України “Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України”* // *ВВР України*. — 1993. — № 26.
18. *Про Основні напрями конкурентної політики на 2000–2002 роки та заходи щодо їх реалізації: Указ Президента України* від 26.02.2000 р. № 219/00.
19. *Закон України “Про охорону прав на винаходи та корисні моделі”* // *Голос України*. — 1994. — 3 берез.
20. *Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів та послуг”* // *Голос України*. — 1994. — 17 лют.

21. *Закон України* “Про охорону прав на промислові зразки” // ВВР України. — 1994. — № 33.
22. *Закон України* “Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР “Про захист прав споживачів” // *Голос України*. — 1994. — 15 січ.
23. *Закон України* “Про інформацію” // ВВР України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
24. *Закон України* “Про захист інформації в автоматизованих системах” // ВВР України. — 1994. — № 31. — Ст. 286.
25. *Закон України* “Про державну таємницю” // ВВР України. — 1994. — № 16. — Ст. 93.
26. *Закон України* “Про науково-технічну інформацію” // ВВР України. — 1993. — № 33. — Ст. 345.
27. *Концепція* технічного захисту інформації в Україні: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 1997 р. № 1126.
28. *Положення* про технічний захист інформації в Україні: Затв. Указом Президента України від 27 вересня 1999 р. № 1229/99.
29. *Про затвердження* Положення про контроль за функціонуванням системи технічного захисту інформації: Наказ Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації служби безпеки України № 61 від 22.12.99.
30. *Про затвердження* Інструкції про порядок забезпечення режиму безпеки, що повинен бути створений на підприємствах, установах та організаціях, які здійснюють підприємницьку діяльність у галузі криптографічного захисту конфіденційної інформації, що є власністю держави: Наказ Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації служби безпеки України № 45 від 22.10.99.
31. *Про затвердження* Положення про порядок розроблення, виготовлення та експлуатації засобів криптографічного захисту конфіденційної інформації: Наказ Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації служби безпеки України № 53 від 30.11.99.
32. *Інструкція* про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держа-

ви: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.11.98 № 1893.

33. *Положення* про режимно-секретні органи в міністерствах, відомствах, Уряді Автономної Республіки Крим, місцевих органах державної виконавчої влади, виконкомах Рад, на підприємствах, в установах і організаціях: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.95 № 609.
34. *Про затвердження* Інструкції щодо умов і правил здійснення діяльності у галузі технічного захисту інформації та контролю за їх дотриманням”: Наказ Державної служби безпеки України з питань технічного захисту інформації № 46 від 23.05.94.
35. *Інструкція* про умови і правила провадження підприємницької діяльності (ліцензійні умови), пов’язаної з розробленням, виготовленням, ввезенням, вивезенням, реалізацією та використанням засобів криптографічного захисту інформації, а також з наданням послуг із криптографічного захисту інформації, та контроль за їх дотриманням: Затв. наказом Ліцензійної палати України та Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 17.11.98 № 104/81.
36. *Про затвердження* Порядку комплексної перевірки діяльності науково-дослідних установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок державного бюджету: Наказ Міністерства України у справах науки і технологій, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України № 7/7'/50 від 28.01.97.
37. *Про затвердження* Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт”: Постанова від 20 липня 1996 р. № 830.
38. *Рішення* Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України “Про інформацію” та статті 12 Закону України “Про прокуратуру” (справа К. Г. Устименка) 30 жовтня 1997 року.

Додаткова

39. *Андрощук Г., Вороненке Л.* Методика виявлення сведений, составляющих коммерческую тайну // Бизнес информ. — 1999. — № 11–12. — С. 13–18.

40. Андрощук Г. А., Пахаренко А. П. Право интеллектуальной собственности в США // Бизнес информ. — 1999. — № 16. — С. 12–15.
41. Андрощук Г., Вороненке Л. Захист комерційної таємниці: економіко-правовий аспект // Інтелектуальна власність. — 1999. — № 9. — С. 7–15.
42. Андрощук Г., Вороненке Л. Какие сведения могут составлять коммерческую тайну // Бизнес информ. — 1999. — № 9–10. — С. 12–18.
43. Андрощук Г. О. Правове регулювання захисту комерційної таємниці в Україні // Адвокат. — 1997. — № 4(7). — С. 49–53.
44. Андрощук Г. А., Галак Н. М., Коваль А. А. и др. Промышленная собственность: охрана и защита прав владельцев. — К., 1991. — 160 с.
45. Андрощук Г. А., Давыдов И. Ю. Предпринимательство и безопасность. — К.: Знания, 1993. — 27 с.
46. Андрощук Г. А., Работягова Л. И. Патентное право: правовая охрана изобретений: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 1999. — 216 с.
47. Андрощук Г. О. Пірати індустрії. — К.: Знания, 1991. — 48 с. — (Сер. 8. Новини науки і техніки; № 5).
48. Андрощук Г. О. Правове регулювання ноу-хау // Проблеми науки. — 1999. — № 12. — С. 51–58.
49. Андрощук Г. О. Секретна інформація як об'єкт правової охорони // Інтелектуальна власність. — 1999. — № 3–4. — С. 29–34.
50. Андрощук Г., Вороненке Л. Коммерческая тайна и конкуренция // Проблемы науки. — 1999. — № 6. — С. 49–99.
51. Андрощук Г., Вороненке Л. Определение сведений, подлежащих защите при проведении опытно-конструкторских работ // Бизнес информ. — 1999. — № 13–14. — С. 9–11.
52. Ержье Ж. Промышленный шпионаж. — М.: Международные отношения, 1971. — 176 с.
53. Гасанов Р. М. Шпионаж и бизнес. — М.: ТОО ПКФ “Сааги”, 1993. — 320 с.
54. Громов Г. Р. Очерки информационной технологии. — М.: Инфо-Арт, 1992. — 336 с.
55. Гуров А. И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. — М.: Юрид. лит-ра, 1990. — 304 с.

56. *Интеллектуальная собственность в Украине: правовые основы и практика*: Научно-практ. изд.: В 4 т. / Под общ. ред. А. Д. Святоцкого. — К.: Ин Юре, 1999.
57. *Казакевич О. Ю., Кочев Н. В., Максименко В. Г., Пиния А. Г., Шиян Н. И.* Предприниматель в опасности: способы защиты: Практическое руководство для предпринимателей и бизнесменов. — М., 1992. — 72 с.
58. *Козлов С. Б., Иванов Е. В.* Предпринимательство и безопасность / Под общ. ред. Ю. Б. Долгополова. — М.: Агентство НТИ. — 1991. — Ч. 1, 2. — 507 с.
59. *Козлов С. Б., Иванов Е. В.* Предпринимательство и безопасность / Под общ. ред. Ю. Б. Долгополова. — М.: Агентство НТИ. — 1991. — Ч. 3. — 397 с.
60. *Коммерческая тайна* (поиск, суждения, размышления, предложения) / Творческий коллектив “Секрет” объединения “Галприз”. 2-е изд., дополн. — Львов: Типография объединения “Галприз”, 1991. — 286 с.
61. *Корнеев Л. А.* Тайная война монополий. — К.: Политиздат Украины, 1978. — 126 с.
62. *Меньшиков А. А.* Правовые вопросы передачи ноу-хау в международной торговле: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. — М.: ИГПАН СССР, 1983.
63. *Нелін О. І., Низенко Е. І., Панфілов В. М.* Роль недержавних служб безпеки в захисті економічних інтересів підприємництва. — К.: Поліграф-Сервіс, 2001.
64. *Низенко Е. І.* Організаційно-правове забезпечення, формування та реалізація державної політики в сфері безпеки підприємництва // Зб. наук. праць. — К.: Приватне право і підприємництво, 2003. — С. 79–84.
65. *Низенко Э. И.* Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2003. — 123 с.
66. *Никифоров Г. К., Азнакаев Г. Н.* Защита коммерческой тайны. — К.: Юринформ, 1994. — 88 с.
67. *Нікіфоров Г. К., Нікіфоров С. С.* Підприємництво та правовий захист комерційної таємниці: Навч.-практ. посіб. для вищих навч. закладів. — К.: Олан, 2001. — 208 с.
68. *Практика* защиты коммерческой тайны в США. Руководство по защите Вашей деловой информации. — М.: СП “Crokus Intelnation”, 1990. — 253 с.

69. *Свинсон Б.* Экономическая преступность: Пер. со шведск. / Вступ. ст. М. А. Моргуновой и Ю. А. Решетова; Под ред. М. А. Моргуновой. — М.: Прогресс, 1987. — 160 с.
70. *Соловьев Э. Я.* Коммерческая тайна и ее защита. — М.: ИВФ Антал, 1996. — 64 с.
71. *Чернявский А. А.* Безопасность предпринимательской деятельности: Конспект лекций. — К.: МАУП, 1998. — 124 с.
72. *Чернявский А. А.* Промышленный шпионаж и безопасность предпринимательства: Учеб.-метод. пособие. — К.: МЗУУП, 1994. — 64 с.
73. *Штумпф Г.* Договор о передаче ноу-хау. — М.: Прогресс, 1976. — С. 25.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Спеціальна техніка”	5
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Спеціальна техніка”	6
Список літератури	37

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>Л. С. Тоболіч</i>
Комп’ютерне верстання	<i>Н. М. Музиченко</i>

Зам. № ВКЦ-3994

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*